

सिकता

सितचि

342

अथवा व्याधिपीडा च मनोदुःखं प्रजायते ॥
पट्ट ऋषे यदा सौरिः पट्टराज्ञी विनश्यति ।
प्रियो वायु कुमारो वा मन्त्रिबन्धुचयोऽपि वा ॥
सिंहं सिंहासने वापि यदा तिष्ठति सूर्यजः ।
तदा मृत्युर्न सन्देहो यदि शक्रसमो नृपः ॥
शनिराजकमाङ्गिया यदा चन्द्रेण संयुताः ।
यस्यासनगता एते तस्य राज्ञो भयङ्कराः ॥
क्रूरयुक्तोऽयं वक्रस्तु क्रूरनाडीगतोऽपि वा ।
आसने चन्द्रयोगेन कालरूपी शनैश्चरः ॥
एवं शुभफलं दद्याद् वमन्तो न संशयः ।
करोति विपुलं राज्यं यस्यासनगतो गुरुः ॥”

इति ज्योतिस्तत्त्वम् ॥

सिंहास्यः, पुं, (सिंहस्य आस्यमिव पुष्पमस्य ।)
वासकः । इत्यमरः । २ । ४ । १०३ ॥ सिंह-
तुल्यमुखे, त्रि ॥

सिंहिका, स्त्री, कश्यपपत्नी । राहुमाता । यथा,
“कश्यपस्य गृहिणी तु सिंहिका
राहुवास्तुतनयावजीजनत् ।
पूर्वजो हरिनिष्कतकम्बरो
देवतैरवरजो निपातितः ॥”

इति वास्तुयागतत्त्वम् ॥

(पीठस्था देवीविशेषः । यथा, देवीभागवते ।
७ । ३० । ७५ ।

“सिंहिका कृतशीचे तु कार्तिके त्वतिशाङ्करी ॥”
सिंहिकासूतः, पुं, (सिंहिकायाः सूतः पुंसः ।
राहुः । इति शब्दरत्नावली । वास्तुपुरुषः ।
इति वास्तुयागतत्त्वम् ॥

सिंहौ, स्त्री, (सिंह + डीप् ।) सिंहपत्नी ।
(यथा, कथासरित्सागरे । ६ । १०२ ।

“अयं स वर्जितोऽन्यासां सिंहोनां पयसा
मया ॥”

वार्त्ताकी । इत्यमरः । २ । ४ । ११४ ॥ कण्ट-
कारी । वासकः । इति मेदिनी ॥ बृहती ।
राहुमाता । इति विश्वः ॥ सुप्रपणी । इति
राजनिर्घण्टः ॥

सिंहीलता, स्त्री, (सिंह्याः लता ।) बृहती । इति
भावप्रकाशः ॥

सिक, सेचने । इति कविकल्पद्रुमः ॥ (भा०-पर०
सक०-सेट् ।) दन्त्यादिः । सिकता । इति
दुर्गादासः ॥ सौवधातुरयम् ॥

सिकता, स्त्री (सिक सेचने + बाहुलकात् अतच् ।
सिकतिलः । वालुकायुक्तभूमिः । इति मेदिनी ॥
ते, १६८ ॥ वालुका । इति राजनिर्घण्टः ॥

सिकताः, स्त्री, भूमिः, (सिक + अतच् ।) वालुका ।
इति मेदिनी । ते, १६८ ॥ अमरः । ३ । ३ । ७३ ॥
(यथा, महाभारते । २ । ७६ । १६ ।

“सिकता वपन् सव्यसाचो राजानमनुगच्छति
असक्ताः सिकतास्तस्य यथा संप्रति भारत ।
असक्तं शरवर्षाणि तथा मोक्षति शत्रुषु ॥”

सिकतामयं, स्त्री, (सिकतात्मकम् । मयट् ।)
वालुकामयतटम् । तत्पर्यायः । सैकतम् २ ।
इत्यमरः । १ । १० । ८ ॥

सिद्धाण

सिकतावान्, [नृ] त्रि, (सिकताः सन्त्यचेति ।
मत्तुप् । मस्य वः ।) वालुकाबहुलदेशः । तत्-
पर्यायः । सिकता २ सिकतिलः ३ सैकतः ४ ।
इत्यमरभरतौ । २ । १ । ११ । ॥

सिकतिलः, त्रि, (सिकताः सन्त्यचेति । सिकता +
“देशे लुबिलचौ च ।” ५ । २ । १०५ । इति
इलच् ।) सिकतावान् । इत्यमरटीकायां
भरतः । २ । १ । ११ ॥

सिक, [च] स्त्री, (सिच्यते इति । सिच् + क्तिप् ।)
वस्त्रम् । इति हेमचन्द्रः ॥ (जालम् । यथा,
भागवते । ६ । १२ । ८ ।

“लोकाः सपाला यस्थेभ्यः खसन्ति विवशां वशे ।
हिजा इव सिचावदाः स काल इह कारणम् ॥”
सिक्ता, त्रि, (सिच् + क्तः ।) सैकाग्र्यः कृत-
सेचनः । यथा, वायुपुराणे गयापर्वते ।

“आम्नास्य सिक्ताः पितरश्च तृता
एका क्रिया द्वयं करो प्रसिद्धा ॥”

सिक्थं, स्त्री, (सिक्थात् चरतीति । सिच् चरणे +
“पातुतुदिवचौति ।” उणा० २ । ७ । इति
थक् ।) मधूच्छिष्टम् । इति मेदिनी ॥ मोम
इति भाषा ॥ (यथा,—

“तिक्तासिक्थनिशायटीनक्ताङ्गफलपत्रकैः ।
पटोलमालतौनिस्त्रपत्रैर्ब्रह्मं घृतं स्मृतम् ॥”
इति तिक्ताघृतम् ॥

इति वैद्यकचक्रपाणिंसंज्ञे द्रव्यशोधाधिकारे ॥
नौलो । इति हेमचन्द्रः ॥

सिक्थः, पुं, (सिच् + थक् ।) भक्तपुलाकः ।
(सिटो इति भाषा ॥ यथा,—

“—पेया सिक्थसमन्विता ॥”
इति वैद्यकचक्रपाणिंसंज्ञे ज्वराधिकारे ॥
प्रासः । इति मेदिनी ॥ (यथा, कथासरित्सागरे ।
१०८ । ७७ ।

“भक्तसिक्थद्वयं प्राप्य पाकभाण्डादभक्ष्यम् ॥”

सिक्थकं, स्त्री, (सिक्थमेव । स्त्रार्थे कन् ।)
मधूच्छिष्टम् । इत्यमरः । २ । ८ । १०७ ॥ (पुं,
भक्तपुलाकः । सिटो इति भाषा । यथा,—

“सिक्थकैरहितो मण्डः पेया सिक्थसमन्विता
यवागूवृद्धसिक्था स्यादिलेपो विरलद्रवा ॥”
इति वैद्यकचक्रपाणिंसंज्ञे ज्वराधिकारे ॥

यथा च बृहत्संहितायाम् । २६ । ८ ।
“दन्तैर्नागा गोहयाद्यश्च लोम्ना

हेम्ना भूपाः सिक्थकेन हिजाद्याः ।
तद्देशा वर्षमासा दिग्भ्यः
शेषद्रव्याणां रूपस्थितानि ॥”

सिक्थः, पुं, स्फटिकः । इति केचित् ॥

सिद्धाणं, स्त्री, नासिकामलम् । इति शब्दरत्ना-
वली ॥ सिक्नी इति भाषा ॥

सिद्धाणं, स्त्री, नासिकामलम् । इति शब्दरत्ना-
वली ॥

सिद्धाणकं, स्त्री, नासिकामलम् । इति शब्दरत्ना-
वली ॥ (यथा, वाभटे उत्तरस्थाने २८ अध्याये ।
“अजसं पिच्छिलं पीतं पक्वं सिद्धाणकं घनम् ॥”

सिद्धिनी, स्त्री, नासिका । इति इलायुधः ॥
सिचयः, पुं, (सिचं सिचनमेति प्राप्नोतीति ।
इन् + अच् ।) वस्त्रम् । इति हेमचन्द्रः ॥
(यथा, राजतरङ्गिण्याम् । १ । १ ।

“भूषाभोगिफणारत्नरोचिःसिचयचारवे ।
नमः प्रलीनमुक्ताय हरकल्पमहीरुहे ॥”)

जौर्णवस्त्रम् ॥ इति त्रिकाण्डशेषः ॥
सिचन्, [त्] त्रि, (सिच्यतीति । सिच् + शट् ।)

सेचनकर्ता ॥

सिञ्चिता, स्त्री, (सिञ्च + णिच् + क्तः । टाप् ।)
पिप्पली । इति शब्दचन्द्रिका ॥

सिञ्चा, स्त्री, अलङ्कारध्वनिः । इति केचित् ॥

तालव्यशकारादिः साधुपाठः ॥

सितं, स्त्री, (सितः शुक्लवर्णोऽस्यास्तीति । अच् ।)
रौप्यम् । मूलकम् । इति राजनिर्घण्टः ॥

चन्दनम् । इति रत्नमाला ॥ (तत्तु शुक्लचन्द-
नम् । यथा,—

“सितं मलयजं शीतं गोशीर्षसितचन्दनम् ॥”
इति गारुडं २०८ अध्याये ॥)

सितः, पुं, (सिनोतीति । सि बन्धने + “अञ्जिष्ठ-
सिभ्यः क्तः ।” उणा० ३ । ८८ । इति क्तः ।)

शुक्लवर्णः । इत्यमरः । ३ । ३ । ८० ॥ शुक्रा-
चार्यः । इति शब्दरत्नावली ॥ शरः । इति
नानार्थध्वनिमञ्जरी ॥

सितः, त्रि, (सितः शुक्लवर्णोऽस्यास्तीति । अच् ।)
शुक्लवर्णयुक्तः । इत्यमरः । ३ । ३ । ७८ ॥ (यथा,
माघे । १ । २५ ।

सितं सितिका सुतरां मुनेर्वपु-
र्विसारिभिः सौधमिवाथ लभ्यन् ॥” ॥

सो + क्तः ।) समाप्तः । निवृत्तः । ज्ञातः । इति
विश्वः ॥

सितकण्टा, स्त्री, (सितः शुक्लः कण्टो यस्याः ।)
श्वेतकण्टकारी । इति राजनिर्घण्टः ॥

सितकण्टारिका, स्त्री, श्वेतकण्टकारी । इति
राजनिर्घण्टः ॥

सितकण्डः, पुं, (सितः कण्टो यस्य ।) दाल्ब-
पची । इति शब्दरत्नावली । श्वेतकण्डयुक्ते,
त्रि ॥

सितकरः, पुं, (सितः शुक्लः करो यस्य ।) कर्पूरः ।
इति राजनिर्घण्टः ॥ चन्द्रः ॥

सितकर्णी, स्त्री, (सितः कर्ण इव पुष्पमस्याः ।
डीप् ।) वासकः । इति राजनिर्घण्टः । (सित-
पर्णी इति कचित् पाठः ॥ गुणादयोऽस्या
वासकशब्दे ज्ञातव्याः ॥)

सितकुञ्जरः, पुं, (सितः कुञ्जरो यस्य ।) इन्द्रः ।
(सितः शुक्लः कुञ्जरः । इन्द्रहस्ती । इति
केचित् ॥

सितगुञ्जा, स्त्री, सिता गुञ्जा ।) श्वेतगुञ्जा ।
इति राजनिर्घण्टः ॥

सितचिह्नः, पुं, (सितानि चिह्नानि यत्र) वालुका-
गडः । इति हारावली ॥ विलिया मत्स्य इति
भाषा ॥